

Datum

2020-05-20

Vår referens

Helena Hansson

Utvecklingssekreterare

helena.hansson@malmo.se

Tjänsteskrivelse**Motion av Magnus Olsson (SD) och Nima Gholam Ali Pour (SD) om att betona föräldraansvaret i förhållande till ekonomiskt bistånd STK-2020-128 ASN-2020-852****Sammanfattning**

Kommunstyrelsen har sänt motion av Magnus Olsson (SD) och Nima Gholam Ali Pour (SD) om att betona föräldraansvaret i förhållande till ekonomiskt bistånd till arbetsmarknads- och socialnämnden för yttrande. Aktuell fråga har även utretts inom ramen för den pågående utredningen avseende revidering av riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt (ASN-2019-18178).

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen redogör i ärendet bl. a. för relevant lagstiftning och nationella styrdokument, rutiner vid ogiltig skolfrånvaro i stadens förvaltningar samt hur aktuell rättspraxis vägts in i de förslag om reviderade riktlinjer som förvaltningen presenterar för nämnden i ärendet ovan. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen föreslår att motionen ska anses besvarad genom vad som framkommer i ärendet.

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden godkänner yttrandet avseende motion om att betona föräldraansvaret enligt förvaltningens förslag.
2. Arbetsmarknads- och socialnämnden skickar yttrandet till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Remiss angående Motion av Magnus Olsson (SD) och Nima Gholam Ali Pour (SD) om att betona föräldraansvaret i förhållande till ekonomiskt bistånd STK-2020-128
- Motion av Magnus Olsson (SD) och Nima Gholam Ali Pour (SD) om att betona föräldraansvaret i förhållande till ekonomiskt bistånd
- G-Tjänsteskrivelse - ASN 200617 Motion av Magnus Olsson (SD) och Nima Gholam Ali Pour (SD) om att betona föräldraansvaret i förhållande till ekonomiskt bistånd
- Förslag till yttrande - ASN 200617 - Motion av magnus Olsson (SD) och Nima Gholam Ali Pour (SD) om att betona föräldraansvaret i förhållande till ekonomiskt bistånd

Beslutsplanering

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2020-05-14

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2020-05-28

ASN presidieberedning 2020-06-01

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2020-06-08

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2020-06-17

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Aktuell motion

I motionen lyfts att de av arbetsmarknads- och socialnämnden antagna riktlinjerna för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt inte innehåller skrivningar om föräldraansvar eller uppgifter om när föräldrarnas försörjningsskyldighet börjar eller slutar eller när socialtjänsten ska ta över. Motionärerna lyfter exempel från sex olika kommuners riktlinjer för ekonomiskt bistånd som anknyter till föräldrars försörjningsskyldighet.

I motionen lyfts avslutningsvis frågor kopplade till uteblivet studiebidrag när gymnasieungdomar skolkar, och i vilken utsträckning familjer med behov av ekonomiskt bistånd i dessa fall erhåller kompletterande ekonomiskt bistånd med motsvarande belopp. Motionärerna skriver att det inte ska utgå ett höjt ekonomiskt bistånd när ungdomar skolkar från gymnasieskolan, vidare att andra insatser måste sättas in från socialtjänsten om föräldrar inte kan ta sitt ansvar och är passiva i förhållande till sonens/ dotterns skolk från gymnasieskolan.

Motionärerna yrkar, mot vad som beskrivits i motionen, att kommunfullmäktige föreslås besluta:

- Att uppdra åt arbetsmarknads- och socialnämnden att revidera *Riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt* i enlighet med motionens intentioner.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningens utredning

I förhållande till de sex olika exempel på riktlinjer som lyfts i motionen finns nedan inledningsvis sammanställt ett urval av relevant lagstiftning och nationella styrdokument som knyter an till innehållet i de riktlinjer som motionären refererar.

Relevant lagstiftning och nationella styrdokument

I föräldrabalken, 7 kap 1 § är angivet att föräldrar ska svara för underhåll åt barnet.

Underhållsskyldigheten upphör när barnet fyller arton år. Går barnet i skolan efter denna tidpunkt, är föräldrarna underhållsskyldiga under den tid som skolgången pågår, dock längst intill dess barnet fyller tjuogoett år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.¹

I Socialstyrelsen allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) anges vilka som är att beakta som medlemmar i hushållet vid utredning av rätten till ekonomiskt bistånd. Som medlemmar i hushållet bör räknas;

- makar,

¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/foraldrabalk-1949381_sfs-1949-381

- registrerade partner enligt lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap,
- sambor enligt sambolagen (2003:376) och
- barn och ungdomar under 21 år som föräldrarna är underhållsskyldiga för.²

Enligt socialtjänstförordningen (2001:937), 2 kap. 1 § fastställs som regel årligen aktuella belopp för riksnormen. Riksnormen för ett hushåll utgörs summan av de personliga kostnaderna för samtliga medlemmar i hushållet och de gemensamma hushållskostnaderna beräknade enligt tabell i förordningen. För barn och skolungdomar tillämpas beräkning enligt följande åldersindelningar; under 1 år, 1-2 år, 3 år, 4-6 år, 7-10 år, 11-14 år, 15-18 år, 19-20 år.³

I socialtjänstlagens (2001:453) 4 kap. 1a § finns en särskild beräkningsregel avseende barn och skolungdomars inkomster av eget arbete. Till skolgång räknas här studier i grundskola eller gymnasieskola eller annan jämförlig grundutbildning. Beräkningsregeln medger att barnet eller skolungdomen får behålla inkomster av eget arbete upp till ett prisbasbelopp per kalenderår innan egen inkomst avräknas mot barnets eller skolungdomens behov av ekonomiskt bistånd.⁴

Allmänna råd (SOSFS 2013:1) innehåller skrivningar kring beaktande av barns eventuella tillgångar och inkomst av kapital. Socialnämnden bör kunna räkna av ett barns eller en skolungdoms tillgångar eller inkomster av kapital mot barnets del i familjens kostnader inklusive boendekostnaden (för beräkning av boendekostnad hänvisas till särskilt avsnitt.) Barn bör dock kunna ha sparade medel upp till 15 procent av basbeloppet utan att det vid ansökningstillfället påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet.⁵

Utöver ovan angivna rättskällor och styrdokument sammanställer Socialstyrelsen i *Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten* relevant rättspraxis som stöd för socialtjänstens handläggning. Avsnittet nedan berör bistånd till ungdomar avseende eget boende;

Bistånd till ungdomar för eget boende

Ungdomar som vill flytta hemifrån har bara ansetts ha rätt till bistånd till boendekostnad i undantagsfall: om det finns starka sociala skäl för att flytta. Regeringsrätten har under 1990-talet i ett flertal domar (se till exempel RÅ 1997 ref 79 I–III här nedan) bedömt att unga vuxna är tillförsäkrade en skälig levnadsnivå genom att bo kvar i sina föräldrahem. Det är endast i de fall ett fortsatt kvarboende i föräldrahemmet medför oskäliga sociala konsekvenser som Högsta förvaltningsdomstolen har ansett att personen ska få bistånd för eget boende. I ett fall beviljades en 19-årig flicka bistånd till eget boende på grund av svåra motsättningar mellan henne och hennes mor. Till följd av ständigt osämja fick flickan nervösa besvär, sömnproblem och magkatarr, som gjorde att hon måste medicinera. Modern hade också klargjort för flickan att hon inte var välkommen tillbaka. De nu nämnda domarna gäller unga vuxna som alla uppnått

² <https://www.socialstyrelsen.se/regler-och-riktlinjer/foreskrifter-och-allmanna-rad/konsoliderade-foreskrifter/20131-om-ekonomiskt-bistand/>

³ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstforordning-2001937_sfs-2001-937

⁴ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

⁵ <https://www.socialstyrelsen.se/regler-och-riktlinjer/foreskrifter-och-allmanna-rad/konsoliderade-foreskrifter/20131-om-ekonomiskt-bistand/>

myndighetsåldern 18 år och avslutat sin skolgång. Deras föräldrar är med andra ord inte längre försörjningskyldiga för dem (7 kap. 1 § Föräldrabalken). Den äldste sökande var 21 år vid tidpunkten för ansökan om bistånd till eget boende. Regeringsrättens utslag anger ingen övre gräns för hur länge man kan anse att det är skäligt att bo kvar i sitt föräldrahem.

RÄTTSFALL

RÅ 1997 ref 79 (I-III) Bistånd till eget boende för ungdomar HFD har uttalat att hemmaboende ungdomar inte har någon ovillkorlig rätt till bistånd för att få ett eget boende. HFD anser att de har rätt till bistånd först om ett eget boende är nödvändigt för att tillförsäkra dem en skälig levnadsnivå. Särskilda skäl för bistånd har exempelvis ansetts vara att familjen är mycket trångbodd eller att svåra personliga motsättningar uppkommit inom familjen.

- I. En 20-årig kvinna som efter drygt ett halvt års studier på annan ort åter bodde i sitt föräldrahem har nekats bistånd, eftersom socialnämnden inte ansåg att hon behövde en egen bostad för att uppnå en skälig levnadsnivå.
- II. En 21-årig kvinna har nekats bistånd eftersom socialnämnden inte ansåg att hon behövde en egen bostad för att uppnå en skälig levnadsnivå.
- III. En 19-årig kvinna beviljades bistånd till eget boende eftersom hon inte skulle uppnå en skälig levnadsnivå om hon bodde kvar i föräldrahemmet (på grund av motsättningar mellan kvinnan och hennes mor).

RÅ84 2:53 Boendekostnad för 20-åring En 20-årig sökande, som under ett par år varit bosatt på annan ort än föräldrarna, kunde inte nekas bistånd. Personens hjälpbehov kunde inte tillgodoses genom att tillfälligt flytta hem till föräldrarna.⁶

I motionen exemplifierade riktlinjer från andra kommuner

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att de exempel från andra kommuners riktlinjer som lyfts i motionen i huvudsak redogör för skrivningar i lagtext, allmänna råd och av Socialstyrelsen utgiven handbok om ekonomiskt bistånd.

Exempel 1, Norsjö kommun; Refererar till föräldrars försörjningsansvar enligt föräldrabalken. Därutöver om ungdomar som flyttar hemifrån där det finns ett tydligt i rättspraxis avseende rätt till bistånd i samband med flytt. Aktuell rättspraxis finns sammanställd i *Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten* (s 62 f). Praxisen inriktar sig framförallt på att frågan om bostadskostnad i försörjningsstödet men omfattar i sin förlängning även tolkning kring rätt till bistånd avseende hemutrustning.

Exempel 2, Älmhults kommun; Texten refererar föräldrabalken samt beskriver hur ärenden internt handläggs/ vem som ansvarar för vad inom socialförvaltningen i Älmhult.

Exempel 3, Oxelösunds kommun; Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att skrivningen om minst 6 månader är en antagen riktlinje i förhållande till rättsfall RÅ 1997 ref 79 (I) som anges återgetts ovan under rubrik *Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten* (s.62f)

Exempel 4, Gullspångs kommun; Texten refererar föräldrabalken.

Exempel 5, Strängnäs kommun; Texten refererar föräldrabalken samt förtydligar vilken norm som

⁶ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2013-12-31.pdf> (s. 62f)

ska användas för gymnasiestuderande ungdomar. Avseende skrivningen *Efter studieuppehåll återgår ansvaret till vårdnadshavarna* är det Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömning att detta gäller i de fall ungdomen gör ett studieuppehåll från sina gymnasiestudier efter 18-årsdagen men åter påbörjar sådana studier innan sin 21-årsdag.

Exempel 6 Munkfors kommun; Texten avser enligt arbetsmarknads- och socialförvaltningens bedömning att referera allmänna råd (2013:1); Socialnämnden bör kunna räkna av ett barns eller en skolungdoms tillgångar eller inkomster av kapital mot barnets del i familjens kostnader inklusive boendekostnaden.

Rutiner avseende att uppmärksamma elevers frånvaro

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har inom ramen för aktuell utredning tagit del av befintliga rutiner inom gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen när en elev har upprepad eller längre tids frånvaro.

Vid upprepad eller längre tids frånvaro är skolan skyldig att utreda orsaker till frånvaron för att kunna sätta in lämpliga åtgärder. En god närvaro är en förutsättning för att eleverna ska nå utbildningens mål. Skolan har en skyldighet både att arbeta systematiskt med att främja närvaro och att uppmärksamma och åtgärda hög frånvaro. Tidig upptäckt och tidiga insatser vid stor ogiltig frånvaro är framgångsfaktorer för att få tillbaka elever i undervisning och minska antalet studieavbrott. Centrala elevhälsan har tagit fram stöddokument för gymnasieskolornas arbete gällande närvaro och frånvaro. Stöddokumentet innehåller t. ex informationsbrev till elev och vårdnadshavare kring uppmärksammas frånvaro, information om skyldighet att göra orosanmälan till socialtjänsten vid oro, utredningsmall mm. Informationen till elev och vårdnadshavare inkluderar information kring att om närvaron inte förbättras kan skolan rapportera det till Centrala Studiestödsnämnden (CSN) som i sin tur tar beslut om eleven har rätt till studiehjälp. Även bidrag från Försäkringskassan kan påverkas i de fall CSN beslutar om att dra in studiehjälpen. Stödmaterialet tydliggör skolans ansvar att vi oro göra en anmälan till socialtjänsten.⁷

I arbetsmarknads- och socialförvaltningens stödmaterial kring barnrätt inom verksamheten för ekonomiskt bistånd framhålls särskilt vikten av att kontakta de barn och skolungdomar som fått studiestödet indraget från CSN på grund av låg skolnärvaro i gymnasiet på besök. Enheterna för ekonomiskt bistånd samarbetar med Ung Malmö som utöver arbetsmarknadsavdelningen inkluderar medarbetare från gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen som ansvarar för det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) som syftar att uppmärksamma och stödja ungdomar som varken arbetar eller studera att börja studera eller hitta en annan meningsfull aktivitet.

Under 2019 inkom 124 orosanmälningar från skola/ gymnasieskola till arbetsmarknads- och socialförvaltningen avseende barn och unga med anledning av skolk. 57 procent av anmälningarna resulterade i att arbetsmarknads- och socialförvaltningen inledde en utredning inom barn- och familj.

Arbetsmarknads- och socialnämndens riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt

⁷ Information hämtad 200402 via länk <https://cityofmalmo.omniacloud.net/170-gymnasie-och-vuxenutbildningsforvaltningen/upprepad-eller-langre-tids-franvaro>

Arbetsmarknads- och socialnämnden har enligt beslut av kommunfullmäktige 2017-06-21 (§148 (STK-2017-501)) ansvar för *Riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt*.

I de riktlinjer som nämnden beslutade om 2017-11-28 (ASN-2017-1428) behandlas i avsnittet *Dokument till stöd för handläggningen av ekonomiskt bistånd* viktiga lagar och styrande dokument som i övrigt reglerar rätten till bistånd tillsammans med gällande rättspraxis. Riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt i Malmö stad har aldrig avsett att återge all relevant lagtext eller andra styrdokument. Inom arbetsmarknads- och socialförvaltningen är, med enstaka undantag, socialsekreterarna med egen delegation inom ekonomiskt bistånd högskole-/universitetsutbildade socionomer. Att vara väl förtrogen med relevanta rättskällor och gällande rättspraxis ingår i medarbetarnas och socionomernas yrkeskompetens. Nyanställda socialsekreterare erhåller via förvaltningen en gedigen yrkesintroduktion som omfattar såväl teori som praktisk tillämpning med stöd av mentor/introductory på arbetsplatsen inför att självständigt fatta beslut enligt delegation.

På temadag som arbetsmarknads- och socialförvaltningen anordnade för nämnden den 6 mars 2020 redogjorde förvaltningsjurist om aktuellt rättsläge kopplat till frågeställningen om uteblivet studiebidrag. Rättsläget är tydligt i de fall barnet är under 18 år, men är skiftande i de fall barnet/ungdomen fyllt 18 år.

I utredningen kopplad till ärendet om reviderade riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt (ASN-2019-18178) som ska behandlas av arbetsmarknads- och socialnämnden 2020-06-17 finns förslag på skrivning som grundar sig på aktuellt rättsläge. Föräldrar är alltid försörjningsskyldiga för barn fram till 18-årsdagen och reducering av det bistånd som vårdnadshavare ansöker och beviljas kan ej göras genom medräknande av en fiktiv inkomst av studiebidrag som dragits in på grund av barnets frånvaro i skola.

I de fall den unge fyllt 18 år, men inte 21 år, och är fortsatt studerande på gymnasieskola ska, som alltid, en individuell behovsprövning göras avseende aktuell ansökan om ekonomiskt bistånd. I en dom från kammarrätten i Göteborg april 2019 (mål nr 5946-18), som berörde en myndig skolungdom under föräldrars försörjningsansvar, angavs i domskälen att det är rimligt att som förutsättning för beviljande av skolungdomens del av försörjningsstödet ställa krav på att hen också deltar i gymnasieutbildningen på sådant sätt att de bidrag som förutsätter sådana studier kan betalas ut. Förvaltningsrätten i Malmö har dock även efter kammarrätten i Göteborgs avgörande gjort annan bedömning i ett ärende där myndig skolungdoms frånvaro i skola lett till reducerad inkomst av studiebidrag och där Östra Göinges socialnämnd ej bedömts ha fog att reducera försörjningsstödet med motsvarande summa.

I avvaktan att tydligare rättspraxis utvecklas avseende gymnasie-studerande ungdomar i ålder 18 till 21 år, som fortsatt står under föräldrars försörjningsansvar, kommer arbetsmarknads- och socialförvaltningen i ärendet om reviderade riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt (ASN-2019-18178) föreslå en skrivning med inriktning som ligger i linje med kammarrätten i Göteborgs bedömning i mål 5946-18 när det gäller indraget studiebidrag/ underhållsstöd/ bostadsbidrag med anledning av ogiltig frånvaro från sina studier.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att motionen ska anses besvarad genom vad som framkommit i ärendet.

Ansvariga

Petra West Stenkvist Enhetschef

Katarina Lindeberg Avdelningschef

Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef